

Muzica în întâmpinarea aniversării Republicii

Asistăm, de la începutul stagiunii, la o întrecere între instituțiile și formațiile simfonice și de cameră ale Capitalei, pentru a întâmpina cu maximum de împliniri cea de a 25-a aniversare a proclamării Republicii. Creației românești i s-a dat astfel o neobișnuită prioritate. Să semnalăm, în primul rând, modul festiv cum Opera Română, prima scenă lirică a țării, aflată sub o nouă conducere, a înțeles să deschidă stagiunea 1972—1973 prin reprezentarea capodoperei dramaturgiei muzicale autohtone, cu *Oedip-ul enescian*, care s-a bucurat de distribuția primei ei reprezentări în țara noastră, sub neuitata baghetă a mult regretatului Constantin Silvestri. Distribuția a fost dominată de personalitatea conturată a unor mari artiști lirici, de prestigiu internațional, ca David Ohanesian (*Oedip*), Zenaida Palli (*Sfinxul*), Elena Cernei (*locasta*), iar regia a fost semnată ca și la premiera din 1958, de mult înzestratul Jean Rînzescu, neobositul făuritor al majorității lucrărilor autohtone care au îmbogățit în ultimul sfert de veac repertoriul permanent al teatrului nostru liric. Artistul emerit Constantin Bugeanu s-a dedicat clarificării laborioase a dificilei partituri.

Ca o replică la monumentalitatea tragediei enesciene, Opera Română a organizat la interval de câteva săptămîni un spectacol închinat în întregime creației lui Paul Constantinescu (1909—1963), neîndoielnic unul dintre compozitorii cei mai originali și cei mai fecunzi ai perioadei post-enesciene. Înmănunchind opera comică în două acte *Noaptea furtunoasă* cu baletul *Nunta în Carpați*, ni s-au înfățișat două aspecte fundamentale ale temperamentului și meșteșugului componistic remarcabil al regretatului compozitor: umorul împletit cu sarcasmul mergînd pînă la caricaturizarea grotescă, atît de tipice geniului caragialesc, și pasiunea etnografului pentru culegerea și prelucrarea simfonică a bogăției neasemuite a folclorului nostru, prelucrare care a găsit în colaborarea cu maestra de balet Floria Capsali, autorea libre-

tului, climatul inspirat al unei excepționale plasticizări scenico-muzicale a ritualului laic al nunților țărănești.

Subscriitorul acestor rînduri a fost martor al primei audiții a operii comice a lui Paul Constantinescu, inspirată de celebra comedie a lui Caragiale. Evenimentul datează dintr-un octombrie îndepărtat al anului 1935. Bagheta riguroasă a lui Ionel Perlea strunise un mănunchi de excelenți artiști lirici printre care se numărau G. Niculescu-Basu (*Jupîn Dumitrache*), G. Opreșan (*Ipingsescu*), Lucian Nanu (*Rică Venturiano*), Victoria Costescu-Duca (*Veta*), Emilia Guțianu (*Zița*) etc. Dacă publicul nostru de atunci, obișnuit prin exces de rutină cu stilul buf al operei italiene, franceze și germane n-a gustat farmecul muzical al creației originale a tinărului compozitor, în schimb muzicienii și oamenii de artă români au fost convinși de congenialitatea acestei strălucitoare opere bufe. Era absolut remarcabil nu numai libretul datorat compozitorului, care și-a creat singur textul, în vers și proză, recurgînd exclusiv la textul marelui dramaturg național, ci și climatul muzical atît de adaptat atmosferei epocii. Într-adevăr, Paul Constantinescu a recurs la elemente specifice ale culturii neo-grecești, persistente în secolul trecut, le-a împletit magistral cu stilul melismatic al muzicii orientale, iar pe alocuri a adus cu subtilă ironie ecoul muzicii orășenești la modă, muzică dominată de grația și avîntul romantic al valsului vienez. În ceea ce privește schimbul de replici între personajele comediei, Paul Constantinescu a creat cu o magistrală stăpînire a spiritului idiomatice național un recitativ românesc de largă respirație, suplu și adaptat cuvîntului, recitativ pe alocuri întrerupt cu fragmente melodice, în care pseudo-lirismul se menține în atmosfera bufonadei muzicale, inspirîndu-se din „romanțurile“ epocii; putem cita ca exemplu aria „Angel radios...” și aria lui Spiridon inspirată de o melodie din culegerea „Spitalul amorului” de Anton Pann, pe

care Paul Constantinescu îl cunoaștea temeinic, cum adâncise și studiasse cu migală toate documentele muzicale ale trecutului, de la muzica bizantină pînă la cele mai variate culegeri de folclor, din toate regiunile țării. Îmi amintesc de afirmația dramaturgului Mihail Sebastian, pasionat meloman, făcută în cronică sa entuziasată din „Rampa” — în care spunea că „transpus din teatru în muzică geniul caragialesc își păstrează toată virulența” și de entuziasmul regretatului maestru Mihail Jora, printre ai cărui discipoli se numără și Paul Constantinescu. Cu *Noaptea furtunoasă* se născuse prima operă bufă românească de valoare internațională, iar noi cei care admirăm pe autorul ei eram convingși că însuși Caragiale dacă ar fi fost de față la reprezentarea ei, ar fi strigat din inimă „Bravos!”. Iată de ce readucerea ei în actualitatea muzicală ni s-a părut a fi o idee excelent inspirată. Punerea în scenă a lui Jean Rînzescu a știut să păstreze ritmul viu al „furtunoasei nopți”, suprimînd pauza dintre acte printr-o subtilă lăsare de cortină, — o năframă transparentă — sugerînd scena de amor dintre Veta și Chiriac printr-o trecătoare lumină scăzută. Dar cea mai însemnată realizare a regizorului a fost găsirea celor două echipe de interpreți care au cîntat în spectacolele din 3 și 5 noiembrie. În distribuția de la premieră am admirat pe Constantin Gabor în Dumitrache, pe Valentin Loghin în Ipingescu, pe Marcel Angelescu, în Chiriac, pe Ion Stoian în Rică Venturiano, pe Zoe Dragotescu în Veta și Matilda Onofrei în Zița. Mariana Coidum, o tinăra apariție în Spiridon, are o excelentă voce dar o dicțiune deficientă... În a doua distribuție ne-a uimit excelentul cîntăreț tînăr George Crăsnaru, deținător al mai multor premii internaționale, pe care-l admirăm ca un excelent cîntăreț de muzică „seria”, și căruia nu-i hănuim asemenea contagioase resurse comice. Alături de el merită menționați tinerii Aris Ohanesian (Ipingescu), Florin Diaconescu (de la Teatrul din Constanța), un admirabil Venturiano, și tinerele cîntărețe Cornelia Pop (Veta) și Ligia Grosu (Zița). Cum rolul orchestrei în opera comică a lui Paul Constantinescu se menține în atmosfera unei simfonii continue, în a cărei țesătură motivele personajelor în acțiune sînt mereu comentate, constituind fondul deasupra căruia se reliefează un admirabil recitativ, conducerii muzicale a lui Paul Popescu nu i se poate reproșa decît lipsa unor planuri dinamice, de natură a favoriza, fără a acoperi, „șarmaotele” replici ale personajelor în acțiune.

Baletul *Nunta în Carpați*, replică românească la *Les Noces* al lui Stravinsky, distins după premiera lui din 1939 cu premiul I „George Enescu”, s-a născut din contactul autorului cu materialul strîns de folcloriștii Institutului social al lui D. D. Gusti, care au explorat, alături de alți specialiști, viața locuitorilor din comuna Fundul Moldovei

din Cîmpulung bucovinean. Compozitorul a îmbinat jocurile culese în Fundul Moldovei cu altele din Oaș și Maramureș, a adăugat cîteva teme de invenție personală și astfel a creat o succesiune fermecătoare de dansuri — Jocul zestrei, Alaiul, Dansul ploștilor, Hora miresei, Joc de doi, Schimbarea maramei, Jocul cumețrelor, Ca la Breaza, Taci mireasă nu mai plînge, Dansul mirilor și o explozivă și dinamică Ursăreasă finală.

O excelentă echipă de dansatori și dansatoare a dat viață acestei partituri, tipărite cu ani în urmă la Universal Edition din Viena. S-a simțit prezența tutelară a maestrei de balet Floria Capsali.

Filarmonica „George Enescu”, în colaborare cu Uniunea Compozitorilor, a organizat în sala mică a Palatului R.S.R., miercuri 8 noiembrie, o primă seară dedicată „Quartetului românesc”. Formația căreia i s-a încredințat inaugurarea acestui ciclu a fost „Philharmonia” condusă și animată de George Nicolescu, de astă dată asociat cu muzicienii de calitate cum sînt Igor Turjanski (vioara II-a), Gh. Jalobeanu (violă) și Aurel Niculescu (violoncel). Cu vervă comunicativă și cu rafinată muzicalitate au executat cei patru muzicieni „Quartetul în Do major” de Ion Dumitrescu —, lucrare scrisă cu o mare și egală inspirație în 1949. În toate cele patru părți ale acestei lucrări de majoră semnificație în istoria muzicii noastre de cameră domină și triumfă spiritul folclorului oltenesc, ritmurile lui sprintene și melodiile lui hăulite, împletindu-se într-o dezvoltare lipsită de orice artificii și procedee sec academice. Muzica te bucură ca mireasma și culoarea unui buchet de flori de cîmp. A urmat „Quartetul nr. 5” de Zeno Vancea, lucrare în care lirismul introspectiv al autorului folosește cu predilecția maturității, limbajul polifonic. Excelenta seară de muzică s-a încheiat cu „Quartetul Nr. 2”, scris în 1955 de Constantin Silvestri. Ce mare muzician a fost regretatul nostru dirijor, compozitor și pianist! Mult timp ne-a răsunit în auz și în inimă sfîșietoarea melodie a părții a III-a „Nostalxico” aducînd ecoul acelei nobile melancolii specifice autorului „Cîntecelor de pustiu”. Inspirație melodică, varietate ritmică și un euceritor conținut afectiv, fac din această lucrare, pe alocuri eclectică, cu ecouri frankliene, o operă remarcabilă.